

ВІДГУК ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора Зось-Кіора Миколи Валерійовичана дисертаційну роботу Полякової Євгенії Сергіївни на тему «Інтеграція інструментарію діагностики та контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва: теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження

Підвищення вимог до якості та безпечності агропромислової продукції, загострення конкуренції, коливання витрат і логістичні обмеження зумовлюють потребу в переході від переважно оперативного контролю якості до її стратегічного управління. У цьому контексті запропоноване поєднання економічної діагностики, контролінгу, стратегічного планування та коригувальних управлінських рішень відповідає актуальним завданням забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Додаткового значення тема набуває в умовах воєнних ризиків, нестабільності ресурсного забезпечення та необхідності адаптації вітчизняної продукції до вимог внутрішніх і зовнішніх ринків. Вказане є свідченням високої актуальності та своєчасності дисертаційної роботи Полякової Є.С.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Мету та завдання дослідження сформульовано відповідно до його предмета. Теоретичне підґрунтя утворюють положення економічної теорії, стратегічного менеджменту, управління якістю, економічної діагностики та контролінгу. Авторкою використано системний і структурно-функціональний підходи, методи аналізу й синтезу, класифікації, статистичного та факторного аналізу, аналізу

витрат, моделювання і стратегічного оцінювання. Послідовність п'яти розділів дозволяє перейти від теоретичного обґрунтування й методологічних підходів до аналізу цінової конкурентоспроможності, розроблення інтеграційних механізмів і визначення стратегічних орієнтирів. Водночас окремі кількісні залежності та умови перенесення розробок на підприємства різних галузей становлять предмет наукової дискусії.

Наукова новизна і зміст основних результатів дослідження

Наукові результати, заявлені у рефераті та розкриті в дисертації, доцільно розглядати з позицій конкурентних переваг і стратегічного позиціонування, а отже слід відзначити такі основні аспекти.

Автором вперше визначено стратегічне місце управління якістю в системі забезпечення конкурентоспроможності й результативності агропромислових підприємств через спільне врахування споживчих характеристик продукції, витрат на їх досягнення, можливостей цінової диференціації та довгострокових результатів господарювання. Це розширює можливості вибору конкурентної стратегії та відповідних орієнтирів позиціонування продукції. Також в рубриці «вперше» запропоновано узгоджену теоретичну основу стратегічного управління якістю, в межах якої уточнено зв'язки між якістю продукції, конкурентною позицією, економічною діагностикою, контролінгом, витратами та рішеннями стратегічного характеру. Крім того, сформовано цілісну побудову системи стратегічного управління якістю, що об'єднує планування, аналітичне спостереження, діагностику, контролінговий супровід, перевірку досягнення цілей і коригування управлінських впливів.

В рубриці «удосконалено» в роботі розвинуто порядок аналітико-діагностичної підтримки стратегічного менеджменту шляхом послідовного накопичення достовірної інформації, виявлення розбіжностей з орієнтирами якості, встановлення їхніх причин та оцінювання управлінських наслідків.

Поглиблено методологію стратегічного контролінгу як безперервного управлінського циклу, де планові показники, моніторинг, аналіз відхилень, інформаційне забезпечення та управлінське реагування діють взаємопов'язано. Конкретизовано класифікацію систем стратегічного управління якістю за їх управлінською спрямованістю, глибиною інтегрування діагностики й контролінгу, ступенем формалізації рішень і характеристиками інформаційного забезпечення. Це розширює можливості вибору конкурентної стратегії та відповідних орієнтирів позиціонування продукції. Поряд з цим, запропоновано комплексніше оцінювати структурні й динамічні зрушення в ефективності агропромислового виробництва через узгоджене використання показників випуску, реалізації, якісних параметрів і ринкової конкурентоспроможності, а також розширено методичну основу визначення цінових ефектів якості продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках завдяки спільному аналізу її якісних характеристик, продажної ціни, витрат та позицій підприємства на відповідному ринку. Це розширює можливості вибору конкурентної стратегії та відповідних орієнтирів позиціонування продукції. В дослідженні уточнено діагностичний інструментарій для встановлення того, як зміни параметрів якості відбиваються на використанні ресурсів, собівартості, ціновій політиці й досягненні стратегічних цілей управління витратами, а також розроблено функціонально-інструментальне поєднання процесів стратегічного планування, економічного аналізу, діагностики та контролінгу із визначенням їх окремих ролей і механізмів взаємодії під час реалізації рішень. Розвинуто організаційно-економічний механізм включення діагностичного й контролінгового інструментарію до стратегічного управління якістю за рахунок взаємоузгодження цілей, управлінських функцій, методів, інформаційних потоків та контрольних процедур. Доповнено організаційно-методичні підходи до практичного впровадження діагностики та контролінгу способами оцінювання наслідків управлінських дій для витрат, ефективності, конкурентних позицій і виробничих результатів.

В рубриці «набуло подальшого розвитку» винесено на захист підхід до спільного управління якістю продукції та витратами з огляду на необхідність збалансувати цільові якісні характеристики, ресурсні обмеження, рівень собівартості та очікуваний економічний ефект; уточнено підходи до визначення стратегічних напрямів підвищення якості й конкурентоспроможності з урахуванням діагностичних результатів, сигналів контролінгу, ринкових змін, вартості заходів та очікуваної цінової переваги. Це розширює можливості вибору конкурентної стратегії та відповідних орієнтирів позиціонування продукції. Також окреслено перспективи розвитку діагностики й контролінгу в системах управління якістю, орієнтовані на раннє розпізнавання відхилень, підвищення адаптивності й поліпшення інформаційної аргументації стратегічних рішень.

У стратегічно-управлінському вимірі особливої уваги заслуговує зв'язок параметрів якості з ринковим позиціонуванням, економічними результатами та коригуванням довгострокової поведінки підприємств.

Позитивної оцінки заслуговує спроба визначити місце управління якістю в системі конкурентоспроможного розвитку підприємства. У підрозділах 1.1–1.3 показано необхідність пов'язувати параметри якості з економічними результатами, а в підрозділі 2.3 систематизовано типи систем стратегічного управління якістю. Практично значущою є побудова взаємозалежностей між стратегічними орієнтирами, інформаційно-аналітичними процедурами та управлінським реагуванням у підрозділах 4.1–4.2. Особливої уваги заслуговує спроба пов'язати поліпшення якості із конкурентною позицією і стратегічними результатами, що виходить за межі традиційної перевірки відповідності продукції стандартам.

Практичне значення й апробація результатів

Практична цінність роботи пов'язана з можливістю застосування діагностичних процедур, контролінгових показників, механізмів виявлення

відхилень та узгодження параметрів якості із витратами й очікуваними економічними результатами. Практичне впровадження окремих результатів дослідження підтверджується відповідними документами.

Повнота викладення результатів у наукових публікаціях

Результати дисертації представлені у 26 наукових публікаціях, з яких 7 одноосібних. У наведеному переліку містяться статті у наукових періодичних виданнях та матеріали апробації; тематично вони охоплюють питання економічного аналізу, контролінгу, моніторингу, управління якістю та цінової конкурентоспроможності. Перелік дає підстави стверджувати про достатній рівень оприлюднення основних результатів дослідження.

Відповідність змісту дисертації заявленій спеціальності

Проблематика дослідження стосується організаційно-економічних механізмів, методів та інструментів управління підприємствами, формування їх конкурентних переваг, управління якістю й витратами та стратегічного розвитку. За предметом, метою і характером отриманих результатів робота відповідає змістовому полю спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Дотримання принципів академічної доброчесності

У поданих для ознайомлення дисертації та рефераті наведено посилання на використані праці, перелік опублікованих результатів і відомості про особистий внесок здобувачки у співавторські публікації. Під час змістового аналізу цих матеріалів не встановлено очевидних ознак порушення принципів академічної доброчесності. Перевірка текстових збігів за допомогою електронних сервісів та оцінювання першоджерел не виявила фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи результати дослідження, вважаю за необхідне звернути увагу на такі дискусійні положення:

1. У підрозділі 1.2 (С. 49), де впорядковується понятійно-категоріальний апарат, доцільно було б чіткіше встановити межі між «стратегічним управлінням якістю», «системою менеджменту якості» та «стратегічним контролінгом якості». Це допомогло б точніше показати власний внесок авторки порівняно з усталеними концепціями.

2. Типологія, запропонована у підрозділі 2.3 (С. 131), потребує деталізації критеріїв віднесення підприємств до окремих типів систем, зокрема через вимірювані порогові значення інтегрованості, адаптивності та формалізації управлінських рішень.

3. У підрозділі 3.2 (С. 173) оцінка впливу якості на цінову конкурентоспроможність могла б бути доповнена чітким розмежуванням впливу власне якості та таких чинників, як кон'юнктура ринку, логістичні витрати, сезонність, масштаб партії й канали збуту.

4. У підрозділі 4.2 (С. 231) недостатньо чітко сформульовані критерії переходу від планових коригувань до перегляду стратегії якості. Було б корисно навести порогові значення відхилень або правила управлінського реагування за альтернативних сценаріїв.

5. У підрозділі 5.2 (С. 275) пріоритетні напрями підвищення якості та конкурентоспроможності варто було б диференціювати за масштабом підприємств, їх спеціалізацією та доступністю інвестиційних ресурсів; це посилює прикладну адресність рекомендацій.

6. У підрозділі 5.3 (С. 292) доцільно було б чіткіше визначити організаційні передумови цифровізації діагностики й контролінгу, а також ризики реалізації цих рішень в умовах нестійкого енергетичного та інформаційного забезпечення.

Наведені зауваження стосуються окремих аспектів уточнення методичного апарату, перевірки практичної застосовності та подальшого розвитку представлених результатів і не заперечують наукової значущості постановки та вирішення досліджуваної проблеми.

Загальний висновок

Дисертація Полякової Євгенії Сергіївни на тему: «Інтеграція інструментарію діагностики та контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва: теорія, методологія, практика» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому отримано нове вирішення складної наукової проблеми.

Дисертація Полякової Євгенії Сергіївни «Інтеграція інструментарію діагностики та контролінгу в системи стратегічного управління якістю продукції підприємств агропромислового виробництва: теорія, методологія, практика» відповідає діючим вимогам, що встановлені до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у відповідності з пп. 7, 8 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка – Полякова Євгенія Сергіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Опонент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри менеджменту

імені І. А. Маркіної Полтавського
державного аграрного університету

Микола ЗОСЬ-КІОР

